

Utdrag ur föredrag om ”SENNEBY mellan åren 1640-1858 ”¹

Laga skifte infördes i Sverige 1827 med förordning om hur uppdelning av jorden skulle ske. Redan då frågade lantmätaren Sennebybönderna, om man ville ha laga skifte. Men bönderna ansåg att det skulle bli alldeles för dyrt för dem och nöjde sig med ett storskifte och en liten utflyttning samt omläggning av hustomter och bygator.

Det fanns 17 bönder i byn och då gick det inte att fortsätta som förut. Därför begärdes ett laga skifte, som påbörjades 1844. Handlingarna visar de mycket omfattande utredningarna och ingående diskussionerna. Alla bönder ville inte godkänna förslaget, och därför avbröts förrättningarna efter ett par år. Det var särskilt unge Erik Ersson som hade föreslagits flytta till den steniga terrängen kring Källberget, vilket han protesterade mot och menade sig ha fått för dålig jord.

Det kom att ta sammanlagt 20 år innan skiftet blev klart. Förhandlingarna återupptogs visserligen 1848, men inte förrän 1863 var allesammans överens. På dessa många år hade flera gårdar bytt ägare och man kan förstå om lantmätare och gode män hade svårt att ena alla bönder. På en gård hade två bönder dött under tiden, som utredningarna pågick, och det blev således en tredje bonde, som nu ålades att flytta ut och hans skulle flytta allra längst bort, nämligen till gränsen mot Nor.

Den första kartan: 1640 års karta. Rekonstruerad 1734.(Se bild nästa sida).

Den här kartan från 1640 finns i Länsstyrelsen, men är en senare avritning av originalet, som förvaras i Gävle. Det är en mycket vacker karta. Skissen kan inte ge rättvisa åt det påståendet. På bilden finns Kasberget markerat. Det står emellertid Sopaberg, vilket är felaktigt. På originalkartan lär det stå Sakseberget. Skog och berg är inritat på det sätt jag har skisserat, men åkerjorden har jag måst markera med bruna streck. Rudsjön finns med på denna karta, men saknas på alla senare kartor. Troligen är det Träsket, som är utsatt på nyare kartor. Östnavsjön hette förr Östnafvaren. B= Norrgärdet, C= Södergärdet, D= Myskängen, E= Måsshagen, F = Myrängen.

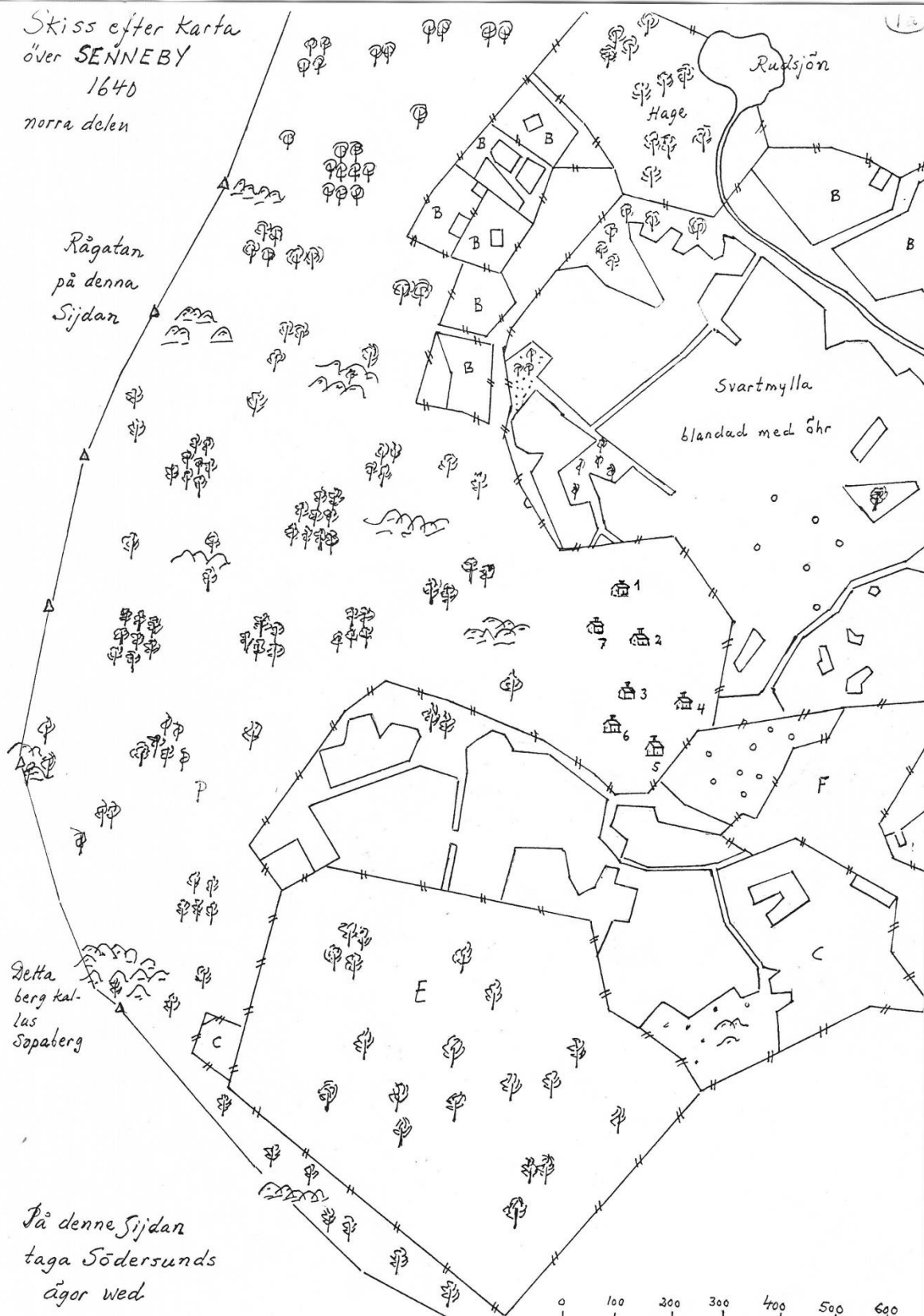
Gårdarna: 1 Norr-, 2 Öster-, 3 och 4 Mellan-, 5 Söder- och 6 och 7. Västergården.

A= Senneby skattehemman, B= Norregierdet, utsäde, C= Södergierdet, utsäde, D= Myskängen, mossvall, E= Måsshagen, F= Myrängen, G= utjord, hwilken lyder till Östernäs och Sänneby och är 2 3/8 tunnland. Denna utjord finns på 1500-och 1600-talsbeskrivningar. Däremot fanns den betydligt större utjorden NOR kvar mycket längre och är idag särskilda fastighetsbeteckningen Nor.

---

¹ Föredraget är hållet den 28/3 1983 av Nils Sundelius. All text och kartor är hämtade ur föreläsningmaterialet. Sammanfattningen av laga skiftet 1844 är omskrivet pga. av att akten var i A5 format.

Skiss efter karta
över SENNEBY
1640
norra delen

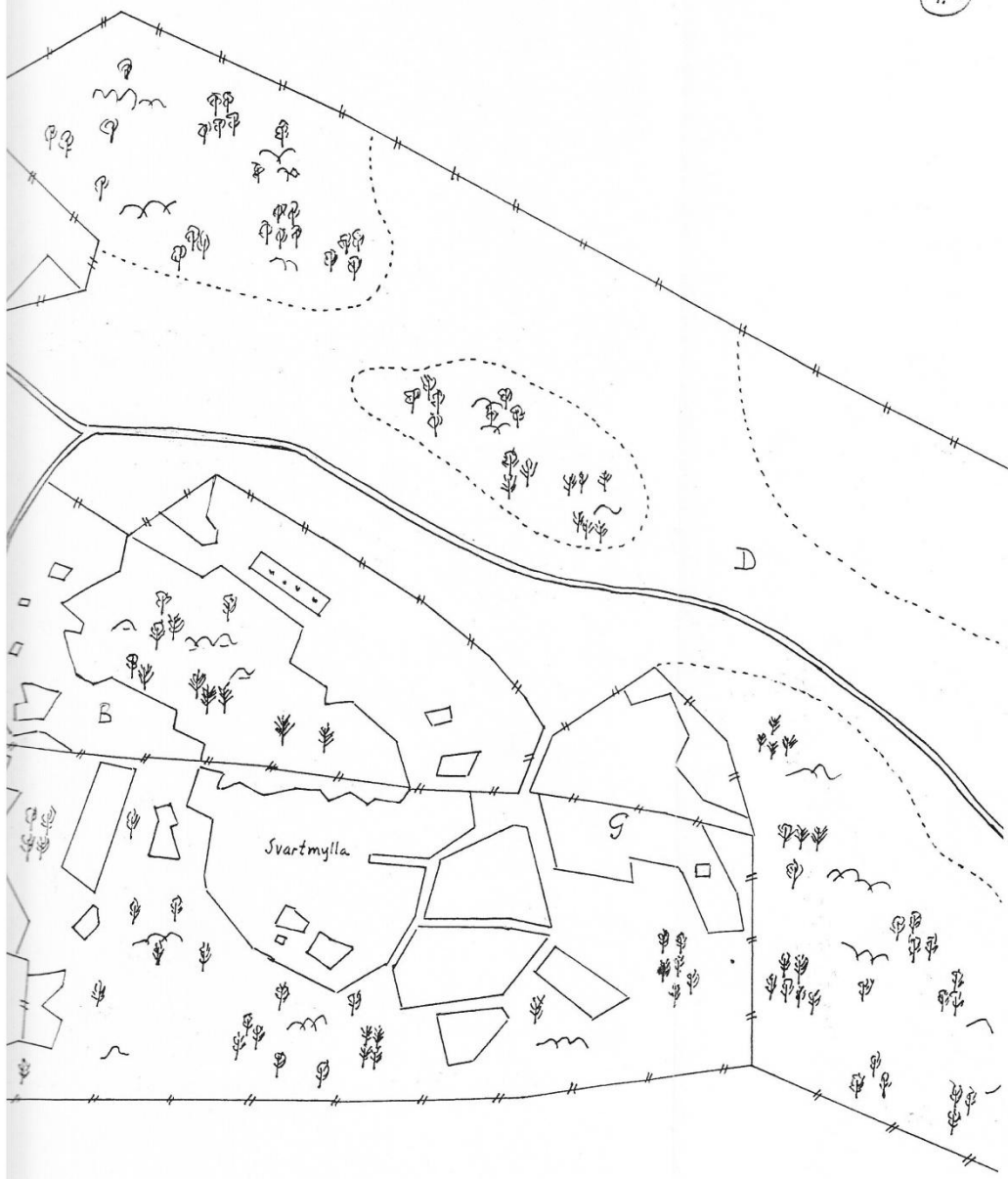
På denne Sijdan
taga Södersunds
ågor wed

0 100 200 300 400 500 600

Skiss efter karta över
SENNEBY 1640

mellersta del

1. b

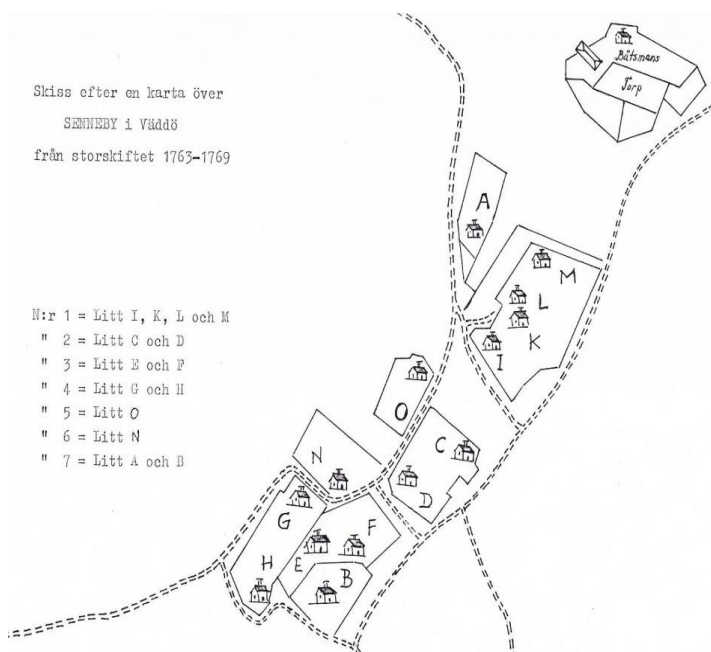
Storskiftet 1769

Ett Båtmanstorp och sedan i en klunga samlade gårdarna, 14 till antalet.

Det omnämns två stora ängar, Östnavaren Viksängen som fördelades på bönderna. Östnavaren bestod av Myrtegarne, Grötbaktegarne, Knog- och Lillängstegarne samt Gråtan (en ringa bärande hårdvall)

Skiss efter en karta över
SENNEBY i Väddö
från storskiftet 1763-1769

N:r 1 = Litt I, K, L och M
" 2 = Litt C och D
" 3 = Litt E och F
" 4 = Litt G och H
" 5 = Litt O
" 6 = Litt N
" 7 = Litt A och B

Senneby, Väddö
Storskifte 1763-1769, akt nr 35 Länsstyrelsen, lantmäterienheten

Nummer		Mantal	Litt	Storlek		Ägare	Ägare 1787
1763	1769			öres-land	penning-land		
4	1	1/1	I K L M	7	1 1/2	Eric Andersson Jan Olofsson Anders Olofsson Per Jansson	unge Eric Ericsson Mats Olsson Anders Ericson nye Eric Andersson
6	2	1/1	C D	5	1 1/2	Anders Andersson Mats Ericsson	g:le Anders Andersson g:le Erik Mattsson
2	3	1/1	E F	4	2 1/2	Anders Ericson Jan Andersson	unge Erik Andersson Jan Andersson
3	4	1/1	G H	4	9 1/2	Eric Ericson den yngre Anders Mattsson nämndeman	g:le Eric Ericson Olof Jansson
5	5	1/1	N	4	1	Eric Ericson den äldre	Olof Olsson, Erik Olsson
6			O	2	13	Olof Olofsson	Anders Ericson, nye Anders Andersson
1	7	1/2	A B	4	1 1/2	Eric Olofsson Eric Mattsson	Per Eriksson unge Anders Andersson
				32	1/2		

Storskiftet 1825-1828

Hemmansdelarna är nu 17, men då är det en bonde som har 2 delar, som han slår ihop. Redan före 1825 har en av dem flyttat ut ett litet stycke (f), nämligen till Badstugubacken och de andra får sina tomtgränser justerade. En av dem (h) beordras flytta ut ur byn till byns östra sida och får 150 Rdr i ersättning av de andra. Det var Eric Jansson. Dit han flyttade kallades också Badstugubacken, men låg en bit från den nyss nämnda gården (f). Som synes var det Anders Mattsson som hade två hemmansdelar tillsammans $\frac{3}{8}$ mantal. Ingen bonde har mer än 0,5 mantal och ingen har 3 öresland. Det rör sig således om rena småbruk.

Senneby, Vaddö

(5) E¹⁰

Storskifte 1825-1828, Akt nr 96 Länstyrelsen, Lantmäterienheten

Nr	Gård	Mantal	Litt.	Storlek		Ägare
				öresland		
1	Norrgården	$\frac{3}{8}$	A	2	$15 \frac{9}{16}$	G ^{1e} Anders Andersson
		$\frac{1}{4}$	B	1	$18 \frac{3}{8}$	U ^e Anders Andersson
		$\frac{1}{4}$	C	1	$18 \frac{3}{8}$	U ^e Erik Andersson
		$\frac{1}{8}$	D		$21 \frac{3}{16}$	G ^{1e} Anders Mattsson
2	Stefhansgården	$\frac{1}{4}$	E	1	$6 \frac{3}{8}$	G ^{1e} Anders Mattsson
		$\frac{1}{4}$	F	1	$6 \frac{3}{8}$	U ^e Eric Ericson
		$\frac{1}{2}$	G	2	$12 \frac{3}{4}$	Jan Olssons arvingar
3	Anders Jans- gården	$\frac{3}{8}$	H	1	$20 \frac{1}{16}$	Eric Jansson
		$\frac{3}{8}$	I	1	$20 \frac{1}{16}$	Yngste Eric Ericson
		$\frac{1}{4}$	K	1	$5 \frac{3}{8}$	Anders Ericson
4	Södergården	$\frac{1}{2}$	L	2	$4 \frac{3}{4}$	G ^{1e} Eric Ericson
		$\frac{1}{2}$	M	2	$4 \frac{3}{4}$	Johan Olsson
5	Olof Tömngård.	$\frac{1}{2}$	N	2	13	G ^{1e} Olof Ericson
6	Skräddare- gården	$\frac{1}{4}$	O	2	$\frac{1}{2}$	G ^{1e} Eric Andersson
		$\frac{1}{4}$	P	2	$\frac{1}{2}$	Per Ericson
7	Isaksgården	$\frac{1}{4}$	Q	2	$\frac{3}{4}$	U ^e Anders Mattsson
		$\frac{1}{4}$	R	2	$\frac{3}{4}$	Olof Andersson

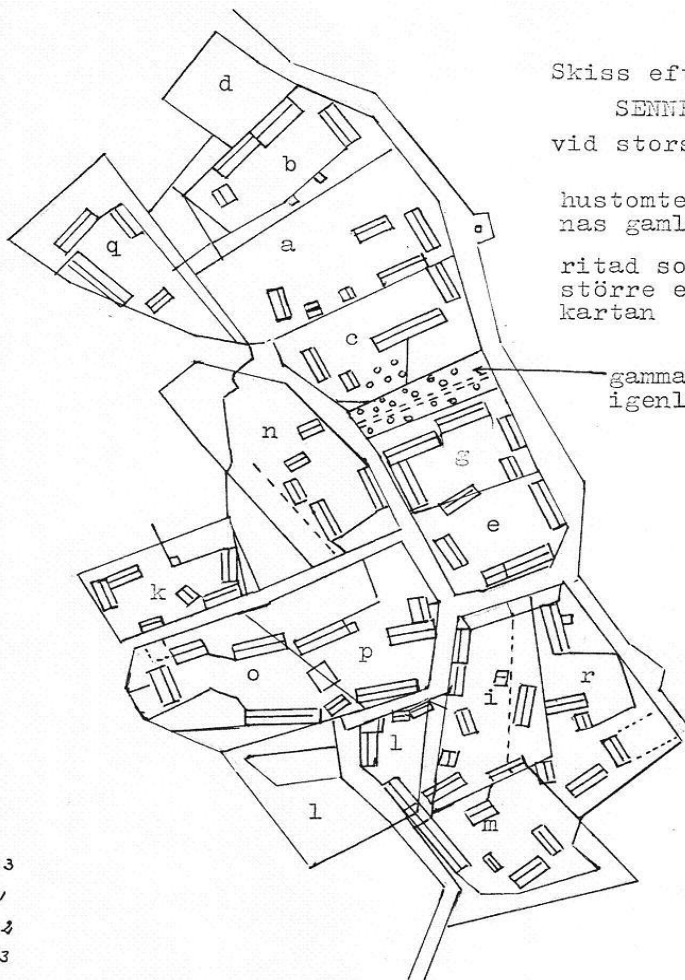
äger två brukningsdelar
flyttat till redan förut bebyggd
tomt vid Badstugubacken
Jan Olsson bodde i Fångarnö
Flyttar mot ersättning 150 Rdr
varav 50 från I och 100 från övriga

(4) E 9

Skiss efter en karta över
SENNEBY i Vaddö
vid storskitte 1825 - 1828

hustomternas och bygator-
nas gamla och nya gränser
ritad som bilaga till den
större egentliga skiftes-
kartan

gammal bygata som skall
igenläggas.

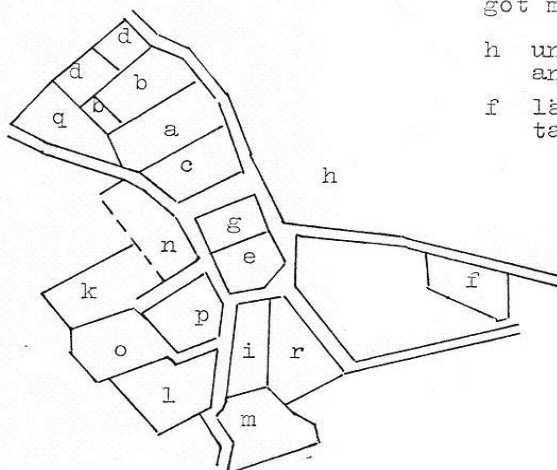
a = 12   i =
b = 15   k
c = 13   l
d = 14   m = 43
e = 24   n = 51
f = 22   o = 62
g =   p = 63
h =   q = 73

n = 72

Denna kartdel är ritad i
den egentliga kartans nå-
got mindre skala

h ungefärliga läget för
anvisad hustomt

f läget för redan utflyt-
tade hus

Sammandrag över laga skiftet, påbörjat 1844 och avslutat 1846. Återupptogs 1849 för ändringar, slutfört 1863. (akt nr 163 och 164 i länsstyrelsen, lantmäterienheten)

Nr	Gård, namn	Mantal	Littera	Ägare	Bytt 1844-1863	Anteckningar	Not
1	Norrgården	3/8 1/4 1/8 1/4	Aa, 1 ₁ Ab, 1 ₃ Ac, 1 ₄ Ad, 1 ₅	Mats Hansson Anders Persson, skeppare Anders Mattson Jan Ersson	Eriks Andersson Gift med Anna Stina Jansdotter	Utflyttar Till nr 6 Utflyttar Sammanslås	1 2 3 4
2	Staffansgården	1/4 1/2 1/4	Ba, 2 ₂ Bc, 2 ₃ Bc, 2 ₄	” Jan Jansson Anders Mattson g.m. Brita Persdotter	” J. E Davidsson Erik Andersson (Mats Persson)	” Kvarboende Sammanslås med 1 ₄	5 6 7
3	Anders Jansgården	1/4 3/8 3/8	Ca, 3 ₂ Cb, 3 ₃ Cc, 3 ₄	Anders Ersson unge Erik Ersson Anders Persson	Noréns sterbhus (Jan Ersson) änka Anna Greta Ersdotter	Utflyttar Utflyttar Kvarboende	8 9 10
4	Södergården	1/2 1/2	Da, 4 ₂ Cb, 4 ₃	Gamle Erik Ersson Jan Olsson	Olof Jansson (Jan Erik Carlsson)	Kvarboende Kvarboende	11 12
5	Olof Tomsgården	1/2	E, 5 ₁	Carl Jansson	änka Margareta Matsdotter	Kvarboende	13
6	Skräddaregården	1/4 1/4	Fa, 6 ₂ Fb, 6 ₃	Eriks Andersson Anders Pettersson (se 1 ₃)	sonen yngste Eric Ersson	Kvarboende Kvarboende	14 15
7	Isaksgården	1/4 1/4	Ga, 7 ₂ Gb, 7 ₃	Anders Olsson Erik Mattson i Rangarnö	Mats Jansson	Kvarboende Kvarboende	16 17
Not	Anteckningsnoteringar i akten ovan						
1	all sin hemmanet tillhörande åbyggnad ur by 2700 fot till Bystaden norra gärdet till tomt 2299						
2	flyttar ej ur byn, utan endast till hans inom byn förr bebodda tomt (nr 2447) på 6 ₃						
3	innehar gemensam åbyggnad för båda hemmanet 1 ₄ och 2 ₄ i fullgott skick dertill tillräcklig						
4	flyttar några uthus till sin inom byn ägande tomt (anteckning 1863: ”har redan flyttat”)						
5	kvarboende genom sammanslagning med 1 ₅ (ria och badstuga flyttad)						
6	” (änka Carin Jansdotter) (ria och badstuga flyttad)						
7	flyttar 3980 fot till tomt 2365 (heter numera Ol-Larsgården)						
8	sterbhuset skyldig att hela dess åbyggnad flytta till Norskullen (4580 fot) till tomt 2305						
9	flyttar med fullständig husbyggnad ur byn. 3300 fot till tomt 2302						
10,11, 13	flyttar endast en ria						
12,14	flyttar endast en ria och en badstuga						
15	har uppfört hus på samfälld tomt, sammanslag av två hemmansdelar						
16	flyttar en ria som han har andel i						
17	flyttar en badstuga						

Det är nu 17 hemmansdelar men 14 bönder, eftersom 3 är ägare av 2 delar vardera, bland dem skepparen Andes Pettersson. Endast 4 åläggs att flytta. 1 till Norskullen, 1 till nuvarande Ol-Lars, 2 till trakten av Bystaden. De tre som hade tomter på två håll fick också vidkännas flyttningar.

Något om utflyttningen ur byn 1858

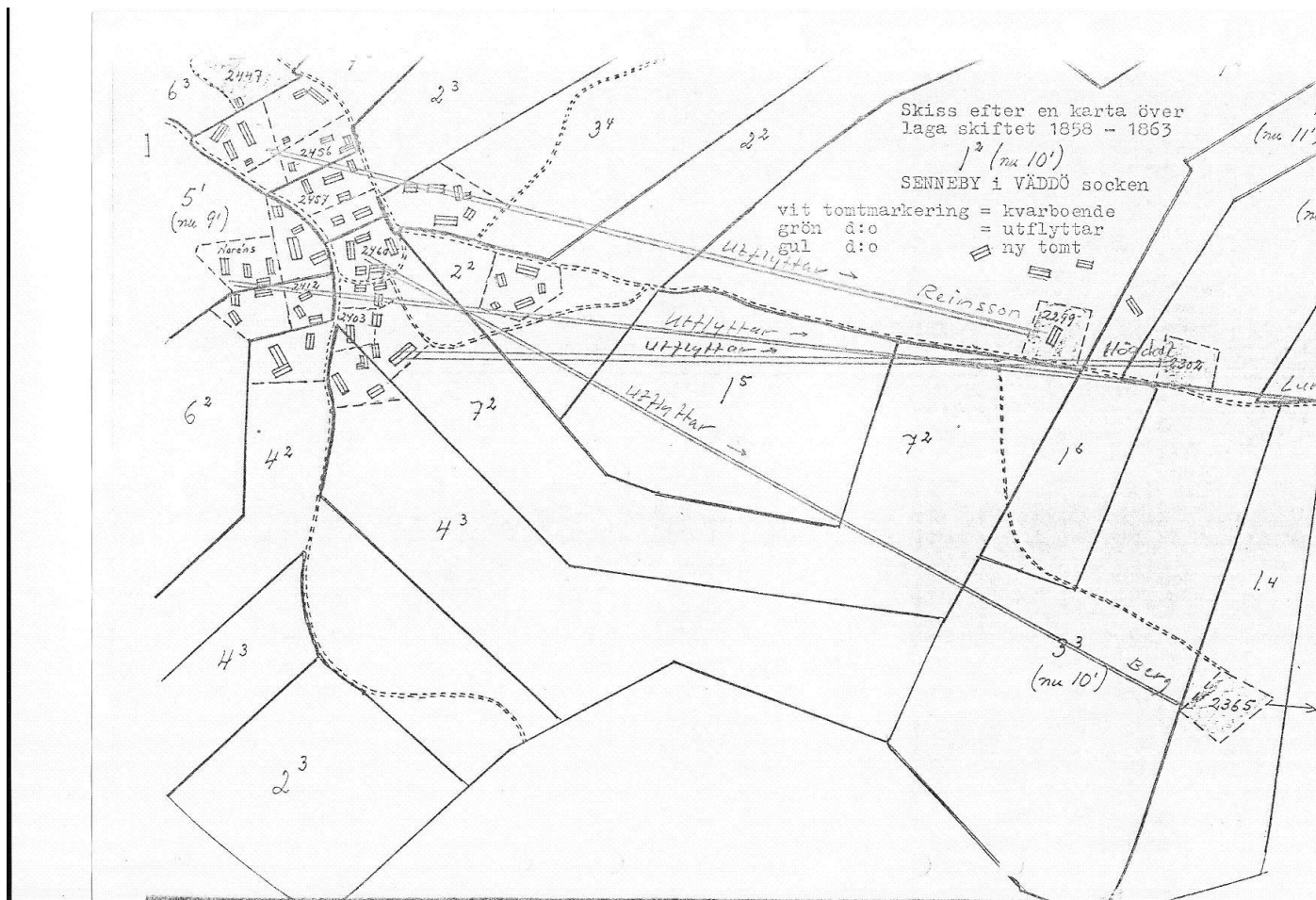
pag 63 i lantmäterihandlingarna

Unge Erik Ersson

- 1 Mangårdshuset 39 1/2 fot långt 22 1/2 fot brett och 13 hvarf högt, täckt med näfver och färg med 4:ra fönster lufter å botten och 2:ne ofvanfönster inrett i ett större rum med kammare å ena ändan samt förstuga, underspikade panelningar i rummen, hvilka äfven var tapetserade, och befanns å vinden en mindre kammare utan eldstad, uppsatt af bräder, i de förra funnos vanliga eldstäder med spisar, deri ett med bakugn, warande huset af gammalt men godt timmer.
- 2 En mindre stugubyggnad
- 3 En visthusbod
- 4 En källare - bod med ett vidbyggt lider
- 5 häststall med ett vidbyggt lider, plats för 4 hästar
- 6 fähus med svale och foderlada, plats för 12 fäkreatur
- 7 trösklada med gålf jämte vidbyggt portlider
- 8 källare måste återuppsättas helt ny
- 9 brunn måste grävas
- 10 badstuga
- 11 nyuppsatt hussträcka med 2 svinhus, ett fårhus, ett lider
- 12 ria med gålf och loge, till hälften i sambruk med Mats Hansson

På de återstående kartorna ser man hur utflyttningarna skedde. Här syns tomtläget för 2:2 och 3:4 som redan 1825 flyttade ut sina gårdar. De slapp att flytta denna gång. Fastighetsnumren stämmer endast delvis med den nuvarande numreringen. Det har gjorts många ändringar, styckningar och sammanslagningar under de år som gått sedan laga skiftet.

Avskrivet av Margareta Eriksson mars 2013